

„Podstata kontroly záleží v tom, že parlament má právo bděti nad mocí vládní a výkonnou a činnost této moci také posuzovat.“¹ Těmito slovy je vyjádřena základní koncepce výkonu parlamentní kontroly vlády, jak se s ní setkáváme ve většině ústavních řádů na celém světě. Jakkoliv je tato funkce parlamentu historicky nejstarší, přesto dnes do jisté míry ustupuje do pozadí. Více bývá zdůrazňována pravomoc parlamentu přijímat ústavu a zákony, resp. rozhodovat o podobě státního rozpočtu.² I přesto je však pravomoc parlamentu vůči vládě - vykonávaná prostřednictvím kreačních a kontrolních mechanismů - klíčová, a to zejména pro státy s parlamentní formou vlády.

To byl také hlavní motiv výběru tématu mé rigorózní práce. V souvislosti s úvahami o možných zásadních změnách v koncepci Ústavy České republiky se často setkáváme s kritickým hodnocením fungování parlamentní formy vlády v podmínkách republikánského státního zřízení, jak je zakotven platnou Ústavou. Chci se proto pokusit o analýzu jednotlivých ústavních mechanismů, které Ústava ČR Parlamentu ve vztahu k vládě svěřuje, a o jejich komparaci s praxí uplatňovanou ve dvou sousedních státech - ve Spolkové republice Německo a v Rakouské republice. Skutečnost přistoupení České republiky k Evropským společenstvím, resp. její začlenění do Evropské unie, pak nově přinese zkušenost z fungování základních orgánů a institucí Evropské unie, ve kterých se model parlamentní kontroly také objevuje. Proto svoji pozornost obrátím i na vztah mezi Evropským parlamentem a Komisí, resp. Radou EU, a pokusím se o jeho srovnání s kontrolními ústavními mechanismy běžnými v jednotlivých národních úpravách.

Tomuto cíli chci podřídít i zvolené metody zpracování. Zatímco první část bude mít charakter empiricko-, ev. historicko-analytický, část druhá bude výrazně komparativní. V úvodu práce se pokusím nejprve vymezit základní pojmy spojené s existencí a fungováním parlamentu, s výkonem jeho kontrolních pravomocí a s charakteristickými rysy parlamentní formy vlády.

¹ BAXA, B.: *Parlament a parlamentarism*, Praha 1924, s. 204.

² Vedle těchto pravomocí bývají dále parlamentům svěřovány pravomoci kreační ve vztahu k soudní moci nebo jiným na vládě nezávislým orgánům a pravomoci samosprávné. K tomu: PAVLÍČEK, V. a kol: *Ústavní právo a státověda*, I. díl, Praha 1998, s. 249.

Další dvě části budou věnovány analýze vztahů mezi vládou a parlamentem v Česku, Rakousku a Německu. Stěžejní část práce pak bude zaměřena na komparaci fungování jednotlivých kontrolních mechanismů parlamentů ve vztahu k vládám v těchto třech zemích. Konečně třetí část práce se bude týkat vymezení základních kontrolních mechanismů, jimiž disponuje Evropský parlament ve vztahu ke Komisi, a jejich porovnání s výše zmíněnými národními úpravami.